

П. В. Мокрушина

Десимволізація як засіб комічного в мові української весільно-обрядової поезії

Українська сміхова культура ще мало вивчена, а її розвиток, роль, функції як складника народного світогляду в діахронічному розрізі не були об'єктом системного наукового розгляду.

Дослідження мовностилістичних засобів творення комічного у весільно-обрядовій поезії дозволяє певною мірою з'ясувати особливості національного світогляду українців.

Весільному обряду присвячені здебільшого етнографічні та фольклористичні праці, зокрема В. Борисенко, Н. Здоровеги, У. Крук. Весільно-обрядова поезія послужила матеріалом для різноманітних мовознавчих студій (Т. Д'якова, О. Плетнева, О. Слюсарева та ін.).

На підставі аналізу різних етапів весільної драми визначаємо оптимальні семантичні центри та вектори людських стосунків, що були об'єктом висміювання. Комізм весільної обрядовості ґрунтується на таких бінарних опозиціях: *невістка ! свекруха, зять ! теща, дружки ! бояри, дружки ! світилки* тощо. Весільні чини в механізмі жарту не лише позиціонуються за функціями або за гендерним принципом, а й втілюють антиномію своє ! чуже.

Проведене дослідження продемонструвало превалювання ситуативного гумору, зокрема, було виділено такі його форми: безпосередньо ситуативний; синкретичний, у якому мовні засоби вираження комічного проєктуються на певне ситуативне тло.

Нами визначено чотири основні групи мовних засобів творення комічного ефекту: лексичні, фразеологічні, синтаксичні та художні засоби. Виявлені мовні засоби в жартівливих весільних піснях характеризуються синкретичністю.

Одним з аспектів нашого дослідження є вивчення особливостей історичного переосмислення весільних етапів та впливу буквалізації символічних змістів на інтерпретацію народної пісні. Розуміння весільного макротексту не можливе без знання екстралінгвістичних пресупозицій,

заснованих на географічних, історичних, етнокультурних реаліях. Учасники весільного обряду іноді свідомо спекулюють змістами ритуальних дій для актуалізації гумору. З одного боку, відбувається інтерференція початкових та вторинних змістів весільної обрядодії: *«Тишина тещенька, тишина, / Проти зятя не вийшла. / Чи кожушка не має, / Чи чобот озирає?»*. З другого – смислові індикатори затираються, а первинні змісти буквализуються: *«Ой на печі медвідь лежить, / На комині ноги держить, / Хоче тую бабу з їсти, / Що не дає нам їсти»*.

Основою синхронічної комічної матриці є нівеляція символу. Те, що було символічним, стає смішним і набуває комічного нашарування. Десимволізація є одним з основних засобів творення комічного в структурі весільної драми.